

Lietuvos socialinių mokslų centro pateiktos Ilgalaikės institucinės mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros programos „Asmens teisių įgyvendinimo iššūkiai modernioje visuomenėje: naujų ir besikeičiančių teisių dilemos“

tarpinės ataskaitos apibendrinamasis ekspertinis vertinimas

2023 m. spalio 10 d.

I. Programos įgyvendinimo plano tarpiniame etape vertinimas

Kaip pažymima pateiktoje tarpinėje ataskaitoje, kiekybine prasme visais atvejais (išskyrus vieną atvejį, aptariamą žemiau) buvo pasiekti didesni rezultatai nei buvo suplanuoti:

Suplanuota	Parengta
Parengti monografijų/studijų/straipsnių rinkinių - 2 vnt.	2 kolektyvinės monografijos ir 2 mokslo studijos. Monografijos parengtos ne tik programos vykdytojų, bet kartu su kitais asmenimis.
Parengti tarptautinių publikacijų leidiniuose, įtrauktuose į tarptautiniu mastu pripažintas duomenų bazes (SCOPUS, IF), arba kaip skyrius knygose, išleistose prestižinėse leidyklose - 4 vnt.	12 tarptautinių publikacijų leidiniuose, įtrauktuose į tarptautiniu mastu pripažintas duomenų bazes (SCOPUS, IF) ir 4 recenzuotų prestižinių leidyklų išleistų knygų skyriai (viršyta 12 vnt.).
2021-2023 m. parengti straipsnių Lietuvos ir užsienio mokslo spaudoje, kiekvieno apimtis ne mažesnė nei 0,5 a. l.; ne mažiau ¼ planuojamų straipsnių paskelbti užsienio mokslo periodikoje - 18 vnt.	10 mokslo straipsnių Lietuvos ir užsienio mokslo periodiniuose recenzuojamuose mokslo leidiniuose ir 3 recenzuotų knygų skyriai (trūksta 5 vnt.).
2021-2023 m. surengti mokslines šalis / tarptautines konferencijas / seminarus, ne mažiau kaip 30 dalyvių - 1 vnt.	2 mokslinės konferencijos, seminarai, apskrito stalo diskusijos (ne mažiau kaip 30 dalyvių) ir 2 mokslinės konferencijos, seminarai, apskrito stalo diskusijos (mažiau kaip 30 dalyvių) (viršyta 3 vnt.).
2021-2023 m. perskaityti pranešimų Lietuvos ir užsienio mokslinėse konferencijose, seminaruose - 12 vnt.	Perskaityta 10 pranešimų tarptautinėse mokslo konferencijose/seminaruose ir 4 pranešimai nacionalinėse mokslo konferencijose/seminaruose (viršyta 2 vnt.).
2021-2023 m. pateikti kitų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros darbų (mokslinės išvados ir rekomendacijos/pasiūlymai bei moksliniai teisės aktų komentarai, metodikos, sudaryti darbai ir panašiai - 6 vnt.	Pateikta 10 vnt. (viršyta 4 vnt.)

Pozityvu ir reikšminga tai, kad įvairių mokslinių tyrimų rezultatų apimtys yra didesnės nei planuotos. Ypač tai aktualu vertinant monografijų, mokslo studijų, tarptautinių publikacijų parengimą ir mokslinių tyrimų rezultatų sklaidą įvairaus lygio mokslinėse konferencijose. Šiuo klausimu tam tikri pastebėjimai (vertinimai) išsakyti žemiau mokslinių tyrimų rezultatų sklaidos ir pristatymo visuomenei tinkamumo bei pakankamumo vertinime.

Atsižvelgiant į tai, kad gerokai viršyti tarptautinių prestižinių publikacijų rodikliai ir šiek tiek mažesni Lietuvos ir recenzuotų tarptautinių straipsnių rodikliai, laikytina, kad kiekybine prasme suplanuoti rodikliai pasiekti.

II. Tarpinėje ataskaitoje pateiktų kokybinių rezultatų atitiktis suplanuotai programai

Pažymėtina, kad tarpinė ataskaita parengta labai neinformatyviai, aiškiai neįvardinant, kokie rezultatai priskirtini kuriai iš įgyvendinamų tematikų, tačiau paprašius patikslinti informaciją, ataskaita šiuo kontekstu buvo patikslinta, papildomai parengiant priedą. Kita vertus, ataskaitoje atkartota programoje pateikta informacija ir papildomai išvardinta (pavadinimų rinkinys) kas buvo publikuota bei kokie renginiai ar viešinimo publikacijos buvo parengtos, tačiau neatskleidžiama nei kokia, nei kodėl buvo naudojama metodologija, nei kas konkrečiai vienoje ar kitoje srityje buvo nustatyta, kokie pasiūlymai ar rekomendacijos.

Programos tikslų ir uždavinių tarpiniame etape įgyvendinimo vertinimas

Vykdomos programos tikslas yra pakankamai ambicingas - tirti teisinius iššūkius, su kuriais susiduria moderni visuomenė kintant jau įsitvirtinusių asmens teisių turiniui bei atsirandant naujos kartos asmens teisėms ir pateikti pasiūlymus tolesnei teisinės sistemos raidai. Tuo tarpu iš pateiktų rezultatų nėra aišku nei kokias konkrečiai teises tyrėjai laiko naujos kartos asmens teisėmis, nei kokius pasiūlymus teikia, išskyrus faktą, kad programoje ir ataskaitoje suvardijamos pasirinktos tyrimų sritys, bet kas laikytina naujos kartos teisėmis (pvz. kad ir pažeidžiamų asmenų tarpe ar plačiai tirtoje šeimos teisėje, kokie kriterijai tai apsprendžia ir ką dėl to reikėtų koreguoti) ataskaitoje neaparta.

Programoje numatytas uždavinys - įvertinti kaip kinta žmogaus (asmens) teisių samprata ir jų turinys keičiantis visuomenės struktūrai, jos narių vaidmenų suvokimui, susiduriant su demografiniais ir kitais aktualiais iššūkiais, bei kokio teisinio reguliavimo adaptacijos tai reikalauja, suformuluotas bendro pobūdžio sąvokomis ir pateiktoje ataskaitoje niekaip konkrečiau nėra atskleistas, išskyrus kad suvardijami publikacijų, konferencijų ir kitų gautų rezultatų pavadinimai.

Vertinant programai keliamų uždavinių įgyvendinimą tarpinės ataskaitos pateikimo metu galima konstatuoti, kad programos vykdytojais sprendžia atskiras valstybei ir visuomenei aktualias matyt pirmiausiai su teise ir socialiniu gyvenimu susijusias problemas, tiek kiek tai galima vertinti iš pateiktos ataskaitos temų ir jose nuveiktų darbų.

Gavus iš ataskaitos rengėjų papildomą informaciją apie konkrečius rezultatus kiekvienoje iš suplanuotų tyrimų tematikų matome, kad buvo suplanuoti tyrimai šešiose atskirais kontekstais persidengiančiose tematikose (1. Pažeidžiamų grupių apsaugos tyrimai; 2. Konstitucinės justicijos vaidmens užtikrinant naujos kartos asmens teises tyrimai; 3. Tyrimai šeimos teisės srityje; 4. Dirbtinio intelekto panaudojimo teisiniais klausimais, teisės į privatumą ir asmens duomenų apsaugos skaitmenėjančioje visuomenėje, diskriminacijos draudimo bei asmens teisės į informaciją tyrimai; 5. Konstitucionalizmui tenkančių iššūkių XXI amžiuje bei viešųjų paslaugų skaitmenizavimo (Govtech) tyrimai; 6. Vyresnių asmenų teisių bei kitų pažeidžiamų asmenų teisių tyrimai).

Papildomai pateiktame ataskaitos priede matyti, kad Programos vykdytojais per visą ataskaitinį laikotarpį daug dėmesio skyrė pažeidžiamų grupių apsaugos tyrimams. Atliekant šios srities tyrimus, parengta nemažai mokslinių publikacijų, parašyti taikomojo pobūdžio

leidiniai, skaityti pranešimai konferencijose. Manytina, kad reikšmingiausi tyrimai susiję su tais, kurių rezultatai publikuoti prestižinėje leidykloje išleistoje knygoje (*Limantė, A., Pūraitė-Andrikienė, D. (eds) Legal Protection of Vulnerable Groups in North-Eastern Europe: Trends and Perspectives. Springer, 2022, ISBN 9783031069970*) bei pristatyti 2022 m. lapkričio 25 d. vykusioje tarptautinėje konferencijoje tema „*Teisinė pažeidžiamų grupių apsauga: tendencijos ir perspektyvos*“.

Papildomai pateiktame ataskaitos priede matyti, kad daug dėmesio susilaukė ir tyrimai šeimos teisės srityje, mažiausiai - konstitucionalizmo klausimai. Programos vykdytojai daug dėmesio skyrė klausimams, kurie susiję su mišriomis ir emigrantų šeimomis. Tyrimo rezultatai skelbti moksliniuose straipsniuose, tarptautinėje mokslinėje konferencijoje, atliekant mokslinių tyrimų ir eksperimentinės veiklos (toliau – MTEP) darbus. Išleista ir knyga, kurios trijuose skyriuose publikuoti su Programos vykdymu susiję moksliniai tyrimai. Juose didelis dėmesys skirtas ir tarpvalstybinėms šeimoms bei su šeimų migracija susijusiems klausimams. Konstitucionalizmo srities tyrimuose dėmesys skirtas konstitucinio skundo institutui, kurio įvedimas į Lietuvos konstitucinę justiciją buvo vienas reikšmingiausių pasiekimų, tikėtina padėsiantis užtikrinti ir naujos kartos asmens teises. Taip pat parengtos mokslinės publikacijos Istambulo konvencijai ir atskirajai nuomonei Konstitucinio teismo jurisprudencijoje. Šiuo klausimu buvo teiktos reikšmingos nuomonės Lietuvos Respublikos Konstituciniam teismui (konstitucinės justicijos byla Nr. 7- A/2021), Vyriausiajai tarnybinės etikos komisijai ir Lietuvos Respublikos Seimo Žmogaus teisių komitetui. Šios krypties tyrimai pristatyti prestižiniuose leidiniuose publikuotuose darbuose, atlikti kiti mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros darbai. Tikėtina, kad tai reikšmingai prisidėjo prie Programos tikslo ir uždavinių sėkmingo įgyvendinimo. Kita vertus, antra tematika „Konstitucinės justicijos vaidmens užtikrinant naujos kartos asmens teises tyrimai“ akivaizdžiai bent jau persidengia jeigu nedubliuoja penktosios tematikos „Konstitucionalizmui tenkančių iššūkių XXI amžiuje bei viešųjų paslaugų skaitmenizavimo (Govtech) tyrimai“, dėl ko būtų tikslinga aptarti ir sutikslinti kokie tyrimai planuojami kiekvienoje jų bei kokie jų skirtumai.

Neabejotina, kad svarbi Lietuvos visuomenės aktualija yra nepilnamečių įtariamųjų ar kaltinamųjų teisės baudžiamajame procese, todėl ir šiuo klausimu atlikti tyrimai, kuriuos apibendrina jaunimui skirtas leidinys vadovas (keliomis kalbomis) taip pat vertintinas kaip reikšmingas MTEP darbas atitinkamoje tematikoje. Tačiau kas nauja ir kokia apimtimi buvo nustatyta ir kuo parengtos publikacijos skiriasi jau nuo esamų mokslinių tyrimų iš pateiktos ataskaitos nėra galimybių įvertinti.

Ketvirtoji tematika (Dirbtinio intelekto panaudojimo teisiniais klausimais, teisės į privatumą ir asmens duomenų apsaugos skaitmenėjančioje visuomenėje, diskriminacijos draudimo bei asmens teisės į informaciją tyrimai) labai plati ir siūlytina per likusį laikotarpį vykdytojams ją suskaidyti į bent keletą potemių, nes dirbtinis intelektas apima labai daug teisinių potemių. Neaišku ar diskriminacijos draudimas bendra tema, ar siejasi išimtinai su dirbtinio intelekto ir skaitmenizacijos procesais. Vykdam mokslinius tyrimus priemonėje - dirbtinio intelekto panaudojimo teisiniams klausimams, teisei į privatumą ir asmens duomenų apsaugai skaitmenėjančioje visuomenėje, diskriminacijos draudimui – parengta mokslo studija bei parašyti keli moksliniai straipsniai, kurie referuojami Scopus duomenų bazėje. Kiti nurodyti pasiekimai nėra vertinami, nes susiję su kitais LMT finansuojamais projektais.

Vyresnių asmenų teisių bei kitų pažeidžiamų asmenų teisių tyrimai susiję su asmens teisių apsauga, susiduriant su demografiniais ir kitais aktualiais iššūkiais. Daugiausia dėmesio skirta vyresniosios kartos asmenų teisių tyrimams, vaiko teisių apsaugos klausimams, neįgaliųjų

apsaugos tyrimams, moterų teisių ir diskriminacijos draudimui. Atlikus nurodytų sričių tyrimus, parengti ir publikuoti reikiamo lygio moksliniai straipsniai, parašytas skyrius užsienyje išleistoje knygoje.

Atsižvelgiant į šiame Programos vykdymo etape atliktus mokslinius tyrimus ir jų sklaidos aspektus, **darytina išvada**, kad moksliniai tyrimai iš esmės vykdomi visose tematikose, tačiau tyrimai šiek tiek nelygiavertiški, kol kas mažiausiai dėmesio skirta Konstitucinės teisės tematikai, Viešųjų paslaugų skaitmenizacijos iššūkių tematikai. Kiek galima spręsti iš pateiktų rezultatų pavadinimų, pastebima tyrimų paminėtose srityse tam tikra fragmentacija. Įvertinti kas reikšminga mokslinė prasme pasiekta ir kokios rekomendacijos teikiamos ir kiek jos reikšmingos ir/ar prisideda prie tolesnės teisinės sistemos raidos sunku, nes ataskaitoje iš esmės tik publikacijų ir renginių pavadinimai. Tikėtina, kad rezultatai prasmingi atsižvelgiant į tai, kad publikuota prestižinėse leidyklose ir leidiniuose.

Rezultatų sklaidos ir pristatymo visuomenei tinkamumo ir pakankamumo vertinimas

Programos rezultatų sklaidos priemonių spektras numatytas jos 9 punkte. Vertinant šiame Programos punkte įtvirtintus siekius ir gretinant juos su ataskaitos duomenimis (2021-2023 m. birželio mėn.), galima daryti išvadą, kad kol kas nėra įgyvendintos kai kurios numatytos priemonės. Neabejotina, kad tinkamai yra įgyvendinamas siekis tyrimo rezultatus viešinti skaitant pranešimus tarptautinėse ir nacionalinėse konferencijose bei seminaruose. Gautų tyrimų rezultatų sklaidai vykdytojai yra skyrę pakankamą dėmesį kiekybine prasme - skaityti 10 pranešimų tarptautinėse konferencijose ir 4 pranešimai nacionalinėse, 10 pranešimų žiniasklaidoje, iš jų 4 anglų kalba, kas liudija apie platesnę nei nacionalinė rezultatų sklaidą. Taip pat teikta 10 išvadų/nuomonių atskirais klausimais, ką taip pat galima iš dalies priskirti ir viešinimui.

Programoje numatyta, kad per 2021-2023 metus reikia surengti vieną mokslinę šalies ar tarptautinę konferenciją (seminarą), kurioje dalyvautų ne mažiau kaip 30 dalyvių. Vertinant Ataskaitos duomenis, matyti, kad šis rodiklis yra įgyvendintas ir tai padaryta kokybiškai. Ataskaitiniame laikotarpyje Programos vykdytojai (kartu su užsienio partneriais) organizavo bent jau vieną tarptautinę konferenciją (2022-06-30), kuri susijusi su tyrimais šeimos teisės srityje ir kurioje buvo skaitomi su Programos įgyvendinimu susiję pranešimai (Programos vykdytojai skaitė du pranešimus). Šios konferencijos dalyvių skaičius viršija nustatytą ir tai yra pozityvu.

Ataskaitoje nurodoma, kad 2022-11-25 įvyko dar viena tarptautinė konferencija, kurioje dalyvavo virš 100 dalyvių, kuri skirta pristatyti vyresnių asmenų teisių bei kitų pažeidžiamų asmenų teisių tyrimus ir kurioje Programos vykdytojai skaitė 6 pranešimus. Pažymėtina, kad, skirtingai nei pirmu atveju, Programos vykdytojai ataskaitoje tiesiogiai nenurodo, jog šios konferencijos organizavimas priskirtinas jiems. Taigi rekomenduotina ateityje aiškiau ir tiksliau akcentuoti organizavimo ir dalyvavimo aspektus.

Taip pat būtų pozityvu, jei ataskaitoje būtų nurodomos konkrečių mokslinių renginių sąsajos su atitinkamu etapu ir jo poteme, nes tai sunku padaryti tuomet, kai informacija teikiama sąrašo principu. Apie tai, kad ir patys Programos vykdytojai šiuo klausimu teikia skirtingą informaciją, įrodo faktas, jog ataskaitoje nurodoma, kad 2022-06-30 tarptautinėje konferencijoje „*Sense and Sensibility in Cross-Border Cases: Couples' Property*“ Programos vykdytojai A. Limantė ir E. Kavoliūnaitė-Ragauskienė skaitė pranešimus (temos atitinkamai: „*Jurisdiction Scheme in the Twin Regulations*“; „*The Twin Regulation: A Thorny Road to Their Adoption*“), o papildomai atsiųstoje medžiagoje, kurioje Programos vykdymo rezultatai susieti

su atitinkamomis tematikomis, šie pranešimai ne tik nesusieti su atitinkama konferencija, bet iš vis nėra nurodyti kaip buvę.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad Programos vykdytojai neapsiribojo vien tik konferencijų organizavimu ir dalyvavimu jose. Per ataskaitoje nurodytą laikotarpį buvo organizuotos ir dvi apskrito stalo diskusijos, kurių viena (2021-11-17) tarptautinė. Tiesa, šiuose renginiuose nebuvo skaityti pranešimai, bet tai ir nebuvo planuota.

Programos vykdytojai per ataskaitinį laikotarpį skaitė 10 pranešimų tarptautinėse konferencijose ir 2 pranešimus Lietuvoje vykusiose nacionalinio lygmens konferencijose. Tiesa, Programos vykdytojai nurodo, kad nacionalinėse mokslo konferencijose ar seminaruose buvo skaityti 4 pranešimai. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad du pranešimai buvo skaityti apskrito stalo diskusijose (abu Moldovos Respublikoje), nėra galimybės juos priskirti prie nurodyto ir aukštesnio mokslo renginio (konferencijos) lygio. Vertinant tarptautinėse mokslo konferencijose skaitytus pranešimus, tai jie susiję su šiomis Programoje nustatytomis tyrimų kryptimis: tyrimai šeimos teisės srityje; tyrimai vyresnių asmenų teisių bei kitų pažeidžiamų asmenų teisių srityje; tyrimai pažeidžiamų grupių apsaugos srityje. Vertinant šiuo klausimu ataskaitoje pateiktus duomenis, dėmesys atkreiptinas į tai, kad vienu atveju nėra nurodyta (prie aprašymo), kad konferencija yra tarptautinė (*International Academy of Family Lawyers (IAFL)* konferencijoje skaitytas pranešimas tema „*Party autonomy to choose jurisdiction and applicable law for matrimonial property in Europe*“. Neabejotina, kad šis mokslo renginys yra tarptautinis, tačiau, siekiant tikslumo, tai turi būti nurodoma, nes yra ir tokia galimybė, kad atitinkamas tarptautinis mokslo renginys vyko seminaro formatu. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad vienu atveju (tarptautinė konferencija tema „*Protection of Vulnerable Groups: Today and Beyond*“) nenurodoma, kad pranešimas („*Protecting Vulnerable Groups in Europe: Recent Case Law of the European Court of Human Rights*“) buvo skaitytas kartu su kitu Programos vykdytoju – A. Rutkausku. Tai identifikuota analizuojant atitinkamos tarptautinės konferencijos interneto puslapio duomenis. Be to, pasisakant dėl ataskaitoje teikiamų konkrečių tarptautinių konferencijų interneto puslapių adresų, dėmesys atkreiptinas į tai, kad ne visi jie yra teisingi arba, jei ir teisingi, tai neprieinami. Nebuvo galimybės susipažinti su pranešimais naudojant bent jau šiuos nurodytus interneto adresus: <https://www.legalaid.nsw.gov.au/about-us/international-legal-aid-conference-2021>; pasiekiamas <https://www.iafl.com/events/forthcoming-events/19-march-2021/>. Dėl šios priežasties rekomenduotina ataskaitos teikimo momentui patikrinti atitinkamas internetinių adresų nuorodas, siekiant išvengti tokių situacijų, kuomet nurodoma, jog informacija pasiekiamas, o iš tiesų tai padaryti nėra galimybės.

Nacionalinėse konferencijose skaityti pranešimai susiję su šiomis Programoje nustatytomis tyrimų kryptimis: vyresnių asmenų teisių bei kitų pažeidžiamų asmenų teisių tyrimai ir tyrimai dirbtinio intelekto panaudojimo teisiniais klausimais, teisės į privatumą ir asmens duomenų apsaugos skaitmenėjančioje visuomenėje, diskriminacijos draudimo bei asmens teisės į informaciją srityje.

Apibendrintai vertinant tiek tarptautinėse, tiek ir nacionalinėse konferencijose skaitytus pranešimus, darytina išvada, kad jie yra pakankami ir tinkami, todėl atitinka Programos tikslus atitinkamame jos vykdymo etape.

Ataskaitoje nurodoma, kad per 2021-2023 m. laikotarpį turėjo būti pateikti 6 vienetai kitų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros darbų, o Programos vykdytojai jų pateikė net 10 vienetų. Vertinant ataskaitoje pateiktus duomenis, matyti, kad MTEP darbai susiję su šiomis Programoje nustatytomis tyrimų kryptimis: tyrimai pažeidžiamų grupių apsaugos srityje;

tyrimai dirbtinio intelekto panaudojimo teisiniais klausimais, teisės į privatumą ir asmens duomenų apsaugos skaitmenėjančioje visuomenėje, diskriminacijos draudimo bei asmens teisės į informaciją srityje bei konstitucinės justicijos vaidmens užtikrinant naujos kartos asmens teises tyrimai. Pažymėtina, kad atsižvelgiant į Programoje esančią informaciją, šis rezultatų sklaidos formatas yra pakankamas ir tinkamas. Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad ataskaitoje nurodomi du darbai yra iš esmės tokie patys tik pateikti skirtingomis kalbomis: anglų ir lietuvių. Kalbant detaliau, tai omenyje turimi šie sklaidos rezultatai: Gangneux, E., Duthuillé, Z., Limante, A., Nikartas, S., Vaiciuniene, R., Gega, K. *Guidelines for child-friendly legal aid for children in conflict with the law. Recommendations and inspiring practices aimed at legal aid providers and policy makers* (<https://lachild.eu/the-projects/la-child/guidelines-on-legal-aid-for-children/>) ir Lietuvos socialinių mokslų centro Teisės instituto jaunimui skirtas leidinys – vadovas „Žinok savo teises! Patarimai nepilnamečiui, kuris tapo įtariamuju ar kaltinamuoju baudžiamajame procese“ (<https://teise.org/lt/lti-veikla/projektines-veiklos/teisine-pagalba-vaikams-baudziamajame-procese-gerosios-praktikos-formavimas-ir-sklaida-la-child/>). Manytina, kad tai, jog šis leidinys yra prieinamas skirtingomis kalbomis (o jų yra net ir daugiau nei dvi), nesuteikia galimybės teikti juos kaip atskirus ir su Programos įgyvendinimu susijusius darbus. Kita vertus, atsižvelgiant ir vertinant kitus MTEP darbus atliktų tyrimų sklaidos kontekste, matytina, kad jie yra tinkami, pakankami ir įgyvendinti Programoje nustatytoje apimtyje.

Vertinant tyrimo rezultatų sklaidą žiniasklaidoje, pirmiausiai akcentuotina, kad jie susiję su šiomis tyrimų kryptimis: pažeidžiamų grupių apsauga; šeimos teisė; dirbtinio intelekto panaudojimo teisiniai klausimai, teisė į privatumą ir asmens duomenų apsauga skaitmenėjančioje visuomenėje, diskriminacijos draudimas bei asmens teisė į informaciją; vyresnių asmenų teisės bei kitų pažeidžiamų asmenų teisės. Kitaip tariant, šis spektras neapima visų su Programa susijusių sričių. Tačiau pastarasis aspektas nedaro neigiamo poveikio tyrimų rezultatų vertinimui jų sklaidos žiniasklaidoje aspektu. Tiesiog, tuo siekiama atkreipti Programos vykdytojų dėmesį į tai, kad platesnė tyrimų sklaida labiau atliepia Programos uždavinius. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad tam tikri žiniasklaidoje paskelbti tekstai vargiai ar gali būti siejami su Programoje numatytų tyrimų sklaida. Šiuo aspektu dėmesys atkreiptinas į Interneto portale teise.pro paskelbtą tekstą dėl Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) Protokolo Nr. 15 įsigaliojimo. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šis teisinis faktas yra susijęs su tam tikru spektru naujai reglamentuotų klausimų, bet labiausiai su tais, kurie susiję su peticijos Europos Žmogaus Teisių Teismui priėmimo termino sutrumpinimu bei bylos priimtimumo aspektais. Be to, akcentuotina, kad atitinkamame tekste pateikta informacija yra ne mokslinių tyrimų rezultatas, o konkrečių pakeitimų pristatymas su tam tikrais jų vertinimo aspektais. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad pranešimai, kurie susiję su Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimu dėl asmens galimybės turėti tik vieną įprastinę gyvenamąją vietą (pasiekama: www.euro-family.eu) paskelbti dviem kalbom, bet tuo pačiu turiniu. Dėl šios priežasties nemanytina, kad ataskaitoje šie sklaidos faktai gali būti pateikiami kaip savarankiški punktai. Be to, šioje publikacijoje teikiama informacija taip pat yra tik pristatomojo pobūdžio ir dėl to negali būti vertinama kaip tyrimų rezultatų sklaida. Ataskaitoje esančios internetinės nuorodos į atitinkamas publikacijas yra netikslios (pvz., turėtų būti ši: <https://www.euro-family.eu/news-238-estt-sprendimu-asmuo-gali-tureti-tik-viena-iprastine-gyvenamaja-vieta>). Nuorodų netikslumas fiksuotinas ir dėl šių publikacijų: Rutkauskas, A. (2021). *Application of Article 6 of the Regulation on Matrimonial Property Regimes: Another Judgement of a Dutch Court*;

Rutkauskas, A. (2021). *Domestic Case-law on the Twin regulations: a Recent Decision by a Dutch Court*). Taigi, ateityje tokių trūkumų reikėtų vengti, nes jie sudaro daug nepatogumų vertinant ataskaitą.

Programoje nurodomas visas jos vykdymo metu gautų rezultatų sklaidos priemonių spektras: pranešimai žiniasklaidai elektroniniu paštu; pranešimai naudojant BNS spaudos centrą; informacijos platinimas profesinei teisininkų bendruomenei naudojant specializuotus portalus; informacijos pateikimas LSMC interneto svetainėje; informacijos skelbimas socialiniuose tinkluose per LSMC paskyrą; tyrimų rezultatai viešinimas skaitant pranešimus tarptautinėse ir nacionalinėse konferencijose, seminaruose ir apskritojo stalo diskusijose; rekomendacijų pateikimas atitinkamoms valstybės valdymo institucijoms; tyrimų ir jų rezultatų pristatymas Lietuvos Respublikos Seimui, Teisingumo ministerijai, Vidaus reikalų ministerijai, Teisėjų tarybai, advokatų bendruomenei ir kitoms suinteresuotoms institucijoms, politikams, teisininkams, mokslininkams ir praktikam bei mokslo populiarinimo renginiuose. Pažymėtina, kad šiame ataskaitiniame laikotarpyje Programos tyrimų rezultatai pristatyti ne visose aukščiau nurodytose priemonėse, nors pagal Programos 9 punkte pateiktas formuluotes, visos nurodytos sklaidos priemonės turėtų būti panaudojamos.

III. Bendro pobūdžio pastebėjimai pateiktai tarpinei ataskaitai

Ataskaitoje iš viso neanalizuojama kokią perspektyvą, įtaką ir poveikį Programa gali turėti tolesnių mokslinių tyrimų plėtotei, kas laikytina ataskaitos trūkumu. Kadangi turinys ataskaitos siauras, nėra galimybių vertinti kokias kitas problemas vykdoma programa padeda spręsti. Manytina, kad netinkamai yra pirmiausiai parengta pati Programa - nėra jokio mokslinio pagrindimo nei kas, nei kodėl bus atliekama, nei ko konkrečiai bus ieškoma, apsiribojant bendro pobūdžio pakankamai plačiomis ir abstrakčiomis sąvokomis ir kategorijomis, **dėl ko siūloma ją taisyti.**

Analogiškai reikėtų koreguoti ir pateiktą ataskaitą, konkretizuojant kokie konkretūs rezultatai doktrinos ir praktikos prasme buvo gauti kiekvienoje iš pasirinktų tyrimo temų, kuo tai svarbu ir kaip prisideda prie valstybės ir visuomenės gerovės, kokios rekomendacijos/siūlymai ir kodėl yra teikiami.

Siūlytina likusiam laikotarpiui suplanuoti kokius konkrečiai tikslus/mokslinius klausimus norima išspręsti kiekvienoje potemėje ir per kokius pasirinktus metodinius instrumentus, nes dabar toks įspūdis, kad kiekvienas tyrėjas tiesiog dirba kažkokioje siauroje, jam konkrečiai artimoje tyrimų tematikoje, tačiau komanda stokoja visuminio ir kryptingo vaizdo.

Galutinė išvada: visose tyrimo tematikose tam tikri moksliniai rezultatai publikacijų, konferencijų ir kitomis sklaidos priemonėmis yra pasiekti, manytina, kad jie reikšmingi ir svarbūs, vertinant pagal pateiktų publikacijų pavadinimus ir leidyklas bei mokslinius žurnalus, tačiau pateikta **ataskaita** yra neinformatyvi ir ją **siūloma iš esmės taisyti, konkretizuojant ir pagrindžiant turinine prasme kas buvo pasiekta kiekvienoje iš tirtų temų** (nuo kokių mokslinių koncepcijų/doktrinų buvo atsispirta, kokios hipotezės buvo keltos ir kokie moksliniai rezultatai buvo gauti). Antra, tęsiant ilgalaiškės Programos vykdymą patikslinti Programą numatant siektinus rezultatus kiekvienoje iš pasirinktų tyrimo temų ir galutinėje ataskaitoje be nuveiktų darbų pavadinimų konkrečiai ir susistemintai pateikti ką reikšminga kiekvienoje iš tirtų temų mokslininkai sukūrė/nustatė/atrado, bei pateikti konkrečius pasiūlymus/rekomendacijas ką ir koku lygmeniu papildomai reikėtų nuveikti. T. y. **siūloma vykdomą programą tikslinti** konkretizuojant kokius rezultatus planuojama pasiekti per likusį laikotarpį.